

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การบริหารงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพนั้นจะต้องใช้เทคนิคต่าง ๆ หลายประการ ความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการบริหารงานยังขึ้นอยู่กับสถานการณ์หรือปัจจัยแวดล้อม ที่อาจทำให้งานประสบผลสำเร็จอย่างพึงพอใจ หรือทำให้งานล้มเหลวโดยสิ้นเชิงก็ได้ ซึ่งในเรื่องของการบริหารงาน การวางแผนนับเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญขั้นตอนหนึ่งในการบริหารงาน และการวางแผนสามารถนำมาใช้ควบคุมผลที่จะเกิดขึ้นในอนาคตและสร้างความเจริญแก่องค์กรให้เติบโตด้วยความเรียบร้อยตามแนวทางที่ต้องการ

กรมอาชีวศึกษามีการแบ่งส่วนราชการที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาเป็น 3 กอง ดังนี้ กองวิทยาลัยเกษตรกรรม กองวิทยาลัยเทคนิค และกองวิทยาลัยอาชีวศึกษา กรมอาชีวศึกษา (ม.ป.ป. ช : 3) ได้เห็นความสำคัญของการวางแผน จึงได้กำหนดให้สถานศึกษาในสังกัดจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี ประกอบด้วย 3 แผนงาน คือ แผนงานบริหารและจัดการศึกษา แผนงานคุณภาพอาชีวศึกษา และแผนงานส่งเสริมและสนับสนุน การจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีนั้นดำเนินการในส่วนของการปฏิบัติงานสนองนโยบายและงานพัฒนา กรมอาชีวศึกษาได้กำหนดนโยบายตามเป้าหมายไว้ 10 ประการเพื่อพัฒนาคุณภาพอาชีวศึกษาไว้ดังนี้ (กรมอาชีวศึกษา. 2533 ก : 9) "สนองความต้องการตลาดแรงงาน จัดการเทคโนโลยีใหม่ ให้ส่งเสริมอาชีพอิสระ สอนระยะสั้น สู่ประชา พัฒนาหลักสูตรสื่อการสอน อาชีวะครบวงจรได้มาตรฐาน เร่งงานคุณภาพนักศึกษา พัฒนาครู-อาจารย์ ประสานสัมพันธ์มวลชน และเพิ่มประสิทธิผลวิเคราะห์วิจัย" วิทยาลัยอาชีวศึกษาเป็นสถาบันการศึกษาที่มีหน้าที่จัดการศึกษาวิชาชีพ สังกัดกองวิทยาลัยอาชีวศึกษา กรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ มีการบริหารราชการในวิทยาลัยอาชีวศึกษาตามระเบียบกรมอาชีวศึกษาว่าด้วยการบริหารสถานศึกษา พ.ศ. 2529 ซึ่งแบ่งเป็นฝ่ายต่าง ๆ ดังนี้ ฝ่ายวิชาการ

ฝ่ายส่งเสริมการศึกษา ฝ่ายกิจการนักศึกษา และฝ่ายวางแผนและพัฒนา มีผู้บริหารรับผิดชอบการวางแผนปฏิบัติการตั้งแต่ ผู้อำนวยการ ผู้ช่วยผู้อำนวยการ หัวหน้าคณะ ซึ่ง ศิริพรรณ ชุ่มชุม (ม.ป.ป. : 2) กล่าวว่า ความจำเป็นในการวางแผนพัฒนาอาชีวศึกษาระดับสถานศึกษา ถือว่าเป็นหัวใจสำคัญที่จะนำการอาชีวศึกษาไปสู่คุณภาพที่แท้จริง เพราะไม่ว่าแผนพัฒนาอาชีวศึกษาในระดับชาติ ระดับกระทรวงและระดับกรมจะกำหนดไว้อย่างดีเพียงใดก็ตาม แต่ถ้ากลไกระดับสถานศึกษาไม่สามารถจะตอบสนองทิศทางของแผนที่กำหนดไว้ นั่นก็หมายถึงความล้มเหลวของแผนนั่นเอง จากรายงานการวิจัยของกองแผนงาน กรมอาชีวศึกษา เกี่ยวกับโครงการอาชีวศึกษาและเทคนิคศึกษา เรื่องการศึกษาาระบบอาชีวและเทคนิคศึกษา พบว่า การวางแผนในระดับสถานศึกษาที่สังกัดกรมอาชีวศึกษายังขาดบุคลากรที่ทำหน้าที่ประจำในเรื่องแผน โดยเฉพาะจึงต้องอาศัยอาจารย์ในสถานศึกษามาทำแผนปฏิบัติการประจำปี ซึ่งอาจารย์มีงานประจำอยู่แล้วและต้องแบ่งเวลามาใช้ทำแผนดังกล่าว จึงอาจเป็นสาเหตุประการหนึ่งที่ทำให้แผนในระดับสถานศึกษาค่อนข้างจะอ่อนในแง่การนำไปปฏิบัติ ความเป็นไปได้และความสอดคล้องกับข้อเท็จจริง อีกทั้งการดำเนินงานของกรมอาชีวศึกษา (กรมอาชีวศึกษา. 2533 ข : 11) ยังคงประสบปัญหาในการวางแผนยังไม่เป็นระบบ ขาดข้อมูลทางด้านกำลังคน ด้านการบริหารและกระบวนการบริหาร การติดตามประเมินผลยังไม่มีการดำเนินงานอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ทำให้การอนุมัติแผนปฏิบัติงานจากกองเจ้าสังกัดล่าช้ากว่ากำหนด

แม้ว่าในปัจจุบัน ได้จัดตั้ง ทีมฝ่ายวางแผนและพัฒนายัน ในสถานศึกษา เพื่อทำหน้าที่วางแผนในสถานศึกษาแล้วก็ตาม เนื่องจากฝ่ายวางแผนและพัฒนาเป็นหน่วยงานที่ริเริ่มจัดตั้งตามระเบียบกรมอาชีวศึกษาว่าด้วย การบริหารสถานศึกษา พ.ศ. 2529 ดังนั้นการวางแผนปฏิบัติการประจำปีจึงริเริ่มขึ้นในปีดังกล่าว อีกทั้งบางสถานศึกษายังมิได้กำหนดตำแหน่งผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวางแผนและพัฒนา ทำให้กระบวนการวางแผนยังคงมีปัญหาในแต่ละระดับ แต่ละสถานศึกษาที่ไม่เหมือนกัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการวางแผนปฏิบัติการประจำปีของวิทยาลัยอาชีวศึกษา ซึ่งผลจากการศึกษาคั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงและเป็นแนวทางปฏิบัติในการจัดทำแผนปฏิบัติการของสถานศึกษาต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารในสถานศึกษา สังกัดกองวิทยาลัยอาชีวศึกษา กรมอาชีวศึกษา เกี่ยวกับปัญหาการวางแผนปฏิบัติการประจำปี
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารในสถานศึกษา สังกัดกองวิทยาลัยอาชีวศึกษา กรมอาชีวศึกษา เกี่ยวกับปัญหาการวางแผนปฏิบัติการประจำปีระหว่างผู้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการวิทยาลัย ผู้ช่วยผู้อำนวยการวิทยาลัย หัวหน้าคณะวิชา หัวหน้างานวางแผนการศึกษา และงบประมาณ

ความสำคัญของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้จะทำให้ได้ทราบถึงความคิดเห็นของผู้บริหารในสถานศึกษาของกองวิทยาลัยอาชีวศึกษา กรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เกี่ยวกับปัญหาการวางแผนปฏิบัติการประจำปี เพื่อนำไปปรับปรุงการวางแผนปฏิบัติการประจำปีในสถานศึกษา ให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องตามวัตถุประสงค์เดียวกัน ซึ่งจะเบ้าพื้นฐานนำไปสู่การวิจัยต่อเนื่อกัน เพื่อพัฒนาระบบแผนงาน ให้ดีขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

1. ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารในสถานศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการวางแผนปฏิบัติการประจำปีโดยรวมทั้งเงินงบประมาณและเงินบำรุงการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดกองวิทยาลัยอาชีวศึกษา กรมอาชีวศึกษา จำนวน 40 แห่ง ในปีการศึกษา 2534 ใน 4 ขั้นตอนดังนี้ ขั้นการเตรียมการวางแผน ขั้นการวางแผน ขั้นนำแผนไปปฏิบัติ ขั้นการติดตามควบคุม และประเมินผล
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
  - 2.1 ประชากร เป็นผู้บริหารในสถานศึกษา สังกัดกองวิทยาลัยอาชีวศึกษา

กรมอาชีวศึกษา ปีการศึกษา 2534 จำนวน 405 คน จากวิทยาลัยอาชีวศึกษา 40 แห่ง ทั้งนี้ไม่รวมโรงเรียนสาร์พัดช่างและศูนย์ฝึกวิชาชีพ

2.2 กลุ่มตัวอย่าง เป็นผู้บริหารในสถานศึกษา สังกัดกองวิทยาลัยอาชีวศึกษา กรมอาชีวศึกษา ปีการศึกษา 2534 จากวิทยาลัยอาชีวศึกษา 16 แห่ง รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 159 คน ทั้งนี้ไม่รวมโรงเรียนสาร์พัดช่างและศูนย์ฝึกวิชาชีพ โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling)

3. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ ตำแหน่งการบริหารงาน ซึ่งแยกเป็น

3.1.1 ผู้อำนวยการวิทยาลัย

3.1.2 ผู้ช่วยผู้อำนวยการวิทยาลัย

3.1.3 หัวหน้าคณะวิชา

3.1.4 หัวหน้างานวางแผนการศึกษาและงบประมาณ

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ความคิดเห็นของผู้บริหารในสถานศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการวางแผนปฏิบัติการ 4 ชั้น คือ

3.2.1 ชั้นการเตรียมการวางแผน

3.2.2 ชั้นการวางแผน

3.2.3 ชั้นนำแผนไปปฏิบัติ

3.2.4 ชั้นการติดตาม ควบคุม และประเมินผล

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ผู้บริหารในสถานศึกษา หมายถึง ผู้ดูแลการดำเนินงานและรับผิดชอบในการวางแผนปฏิบัติการในสถานศึกษา ได้แก่ ผู้อำนวยการ ผู้ช่วยผู้อำนวยการ 4 ฝ่าย หรือผู้ทำหน้าที่ ผู้ช่วยผู้อำนวยการ หัวหน้าคณะวิชา และหัวหน้างานวางแผนการศึกษาและงบประมาณ

2. วิทยาลัยอาชีวศึกษา หมายถึง สถานศึกษาสังกัดกองวิทยาลัยอาชีวศึกษา กรมอาชีวศึกษา จำนวน 40 แห่ง ที่วราฯดำเนินการ
3. กองวิทยาลัยอาชีวศึกษา หมายถึง หน่วยงานในสังกัดกรมอาชีวศึกษาที่ดูแลการดำเนินงานและรับผิดชอบการบริหารงานของวิทยาลัยอาชีวศึกษา
4. การวางแผนปฏิบัติการประจำปี หมายถึง การกำหนดขั้นตอนการจัดทำแผนงาน/โครงการในสถานศึกษา สังกัดกองวิทยาลัยอาชีวศึกษา แบ่งเป็นขั้นตอนดังนี้
  - 4.1 ขั้นการเตรียมการวางแผน หมายถึง การเสาะแสวงหาข้อมูลที่สำคัญจำเป็นในการวางแผน เช่น การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น นโยบาย ปัญหาและความต้องการของสถานศึกษา และงบประมาณที่จะได้รับ
  - 4.2 ขั้นการวางแผน หมายถึง การดำเนินการเพื่อให้ได้แผนงาน/โครงการ เช่น การกำหนดงบประมาณให้ฝ่ายต่าง ๆ โดยจัดให้ผู้เกี่ยวข้องร่วมพิจารณาและฝ่ายที่รับผิดชอบพิจารณาและกำหนดเป็นแผนของสถานศึกษา
  - 4.3 ขั้นนำแผนไปปฏิบัติ หมายถึง การดำเนินการกำหนดผู้รับผิดชอบโครงการและประชุมชี้แจงผู้เกี่ยวข้องก่อนการปฏิบัติ
  - 4.4 ขั้นการติดตาม ควบคุม และประเมินผล หมายถึง การติดตาม ควบคุม และประเมินผลการดำเนินงานเป็นระยะและมีการประเมินผลการปฏิบัติงานและรายงานผลเมื่อสิ้นสุดโครงการ
5. ปัญหาการวางแผนปฏิบัติการประจำปี หมายถึง ความไม่เหมาะสม ข้อผิดพลาด หรือข้อขัดข้องต่าง ๆ ของการปฏิบัติกิจกรรมตามกระบวนการวางแผน เพื่อจัดทำแผนงาน/โครงการประจำปีในสถานศึกษา โดยปฏิบัติกิจกรรมตามกระบวนการวางแผน 4 ขั้นตอน ดังนี้
ขั้นการเตรียมการวางแผน ขั้นการวางแผน ขั้นนำแผนไปปฏิบัติ ขั้นการติดตาม ควบคุม และประเมินผล